

PENTEKOSTALIZM LITWY

Kardynał Walter Kasper w swoim wystąpieniu w październiku 2006 r. na Uniwersytecie Duken (Pittsburgh-USA) oszacował krąg pentekostalny na ponad sześćset milionów chrześcijan, zaś jeden z pentekostalnych liderów europejskich (z Mołdawii), Wiktor Pawłowski, w maju 2010 r. mówił już o liczbie 750 mln. Można zatem stwierdzić, że dzisiaj jest to ilościowo znaczący komponent Kościoła Jezusa Chrystusa. W literaturze polskiej pojawiło się kilka poważnych opracowań z obszaru Polski, np. monografia Marka Kamińskiego¹, ale wątek litewski pojawia się w niej zaledwie w kilkunastu liniijkach². Jak w przedmowie do tej publikacji napisał jeden z przywódców polskiego nurtu zielonoświątkowego Edward Czajko: „Należy mieć nadzieję, że książka Marka Kamińskiego będzie inspiracją do podobnych opracowań dla innych przedstawicieli naszego środowiska wyznaniowego. Ze względu na to, że jako zielonoświątkowcy dość długo byliśmy reprezentantami tradycji ustnej (*oral tradition*), pozostaje do opracowania wiele zagadnień składających się na szeroko pojętą duchowość pentekostalną”³.

W niniejszym opracowaniu zostanie przedstawiony w zarysie pentekostalizm na Litwie: jego historia, specyfika doktrynalna i kultyczna oraz działalność. Temat ważny jest także dla pentekostalizmu polskiego, ponieważ szacuje się, że prawie 7% obywateli Litwy ma polskie korzenie.

¹ M. Kamiński, *Kościół Zielonoświątkowy w Polsce w latach 1988-2008*, Warszawa 2012.

² Tamże, s. 179n.

³ Tamże, s. 7.

1. Opis historyczny

W literaturze polskiej przeważa termin „nurt zielonoświątkowy”, co łączy się z polskim nazewnictwem Dnia Pięćdziesiątnicy (gr. *pentekostes*): Zielone Świąta. Ponieważ jednak litewscy zielonoświątkowcy w przeszłości sowieckiej nijak nie mogli odrzucić obraźliwego dla nich miana „piatidiesiatników”, wziętego z j. rosyjskiego, (zamiast „sekmininkai” jak brzmi to po litewsku), wydaje się na miejscu używanie za językiem angielskim terminu „pentekostalizm”, tutaj prawdopodobnie mniej ironicznego.

a. kontekst globalny

Nie ma potrzeby prezentowania tutaj szczegółowo historii pentekostalizmu na świecie. Dość powiedzieć, że ma on silne osadzenie w przeżyciu religijnym swoich charyzmatycznych liderów, którzy pierwotnie nie zamierzali tworzyć jakiegokolwiek nowej struktury eklezjalnej, ale przez wykluczenie ze swoich pierwotnych wspólnot byli niejako zmuszeni do zainicjowania kolejnej denominacji chrześcijańskiej.

Szczególnie w USA mamy do czynienia z wielomilionowymi denominacjami pentekostalnymi⁴, ale zmiany na południowoamerykańskiej mapie religijnej donoszą o licznej reprezentacji w Brazylii, Argentynie, Chile itd⁵. Kilkudziesięciomilionowa Korea Płd. szczyci się mnogością wspólnot pentekostalnych. Po polsku ukazały się książki pastora Dawida Yonggi Cho⁶, który przedstawiał się jako lider prawie milionowej kongregacji w Seulu. Raporty misyjne⁷ donoszą o dynamicznym wzroście w Indiach i w Chinach. Autor niniejszego artykułu podczas swojej podróży do Chin w 2001 r. był uczestnikiem spotkań z wierzącymi z niezarejestro-

⁴ Np. Assemblies of God Churches, Church of God, Church of God in Christ itd.

⁵ Statystyki zestawia np. Patrick Johnstone w edycjach przewodnika modlitewnego „Operation World” (www.paternosterpublishing.com).

⁶ Na początku lat 80. XX w. w tzw. drugim obiegu pojawiły się tłumaczenia jego publikacji za sprawą wybitnego pastora zielonoświątkowego z Krakowa, Kazimierza Sosulskiego, który później już oficjalnie z ramienia Kościoła Zielonoświątkowego wydał kilka książek pastora Cho.

⁷ <http://worldmissions.ag.org/> (dostęp 15 grudnia 2014).

wanych przez władze ChRL wspólnot chrześcijańskich, przejawiających pobożność pentekostalną. Jeżeli chodzi o Afrykę, to dla kręgu pentekostального, choć nie tylko, stała się ona kontynentem, który spłaca dług wdzięczności za misjonarzy minionej doby: obserwuje się tendencję przyjazdu afrykańskich kaznodziejów do Europy.

Wspólnoty pentekostalne, chociaż liczne, nie występują w jednej strukturze eklezjalnej, a jeśli nawet tworzą jakąś szerszą płaszczyznę, czy to krajową bądź międzynarodową⁸, to podkreślają autonomiczność podstawowych części składowych⁹.

b. kontekst litewski

Chrześcijanie Litwy niosą na sobie ślad burzliwej historii. Cięń Rosji (carskiej do 1918 r, a szczególnie sowieckiej w latach 1940-1990) zostawił liczne blizny z pomnikami męczeństwa. Iwanas Szkulis¹⁰ wyróżnia 3 okresy pentekostalizmu na Litwie.

Pierwszy okres to lata 1912–1940. W dniu 3 czerwca 1912 r. zarejestrowano Litewską Wspólnotę Ewangelicznych Chrześcijan¹¹ prowadzoną przez pastora Petrasa Viederisa (1864–1932)¹². Nazwa może być kojarzona z innym skrzydłem ewangelikalnym, związanym z Iwanem Prochanowem¹³, jednak Prochanow nie przejawiał

⁸ Jak World Assemblies of God Fellowship, patrz <http://worldagfellowship.org>.

⁹ Por. rozdział 6, art. 18, pkt. 6 Prawa Wewnętrznego Kościoła Zielonoświątkowego w RP. Kamiński, *Kościół Zielonoświątkowy*, s. 249.

¹⁰ W wielu miejscach niniejszego artykułu powołuję się na referat Iwanasa Szkulisa (wcześniej przez białoruskie korzenie: Iwan Szkul) wygłoszony 29 września 2012 w ramach uroczystości 100-lecia pentekostalizmu litewskiego, którego zawartość otrzymałem od niego osobiście, po pobycie w jego wileńskim domu w grudniu 2013 r. (R.K.).

¹¹ Referent powołuje się na archiwalny dokument, w którym napisano po rosyjsku: „Niniejszym stwierdza się, że Litewska Wspólnota Ewangelicznych Chrześcijan z siedzibą w Litwie, w guberni Kowno, w mieście Birżaj, ul. Mostowa 26 – należy do Wszechrosyjskiego Związku Ewangelicznych Chrześcijan i 3 czerwca 1912 r. pod nr 647 została wpisana do rejestru Związku, co podpisano i przyłożeniem pieczęci potwierdza się”

¹² Nazywanego „pierwszym”, gdyż drugi o takim samym nazwisku był po nim pastorem przez 49 lat aż śmierci 19 sierpnia 1981 r.

¹³ Iwan Prochanow (1869–1935) w latach 1908–1928 przewodniczył Wszechrosyjskiemu Związkowi Chrześcijan Wiary Ewangelicznej.

pobożności pentekostalnej, a tego typu przeżycia były obecne we wspólnocie litewskiej. W 1923 r. były już minimum 3 lokalne kościoły pentekostalne, dla których minister oświaty Litwy 25 sierpnia 1930 r. wydał zezwolenie na prowadzenie ksiąg i wydawanie zaświadczeń metrykalnych. W tym samym okresie na terenach Wilna i okolic odbywała swoje nabożeństwa w języku polskim wspólnota pentekostalna pod przywództwem najpierw Onufrego Mazała, a po jego śmierci (luty 1934 r.) Jana Pańko (1901–1964).

Drugi okres to czas inwazji sowieckiej i włączenia Litwy w skład ZSRR (1940–1990). Komuniści nie wydawali zgody na prawne funkcjonowanie wspólnot pentekostalnych, jak tylko w ramach federacyjnej struktury *Wschbe*¹⁴, co i tak nie ustrzegło ich przed różnego rodzaju restrykcjami, a nawet aktami przemocy w postaci konfiskaty mienia czy obozami pracy. Jeszcze gorszy los przypadał tym, którzy nie przyjęli rejestracji, a mimo to odbywali chrześcijańskie zgromadzenia. Przywódcom zwyczajowo zasądzano 25 lat odosobnienia w sowieckich łagrach. Surowo karana była katechizacja dzieci i młodzieży do lat 18¹⁵. Szkulis twierdzi, że dopiero od 1966 r. przez 20 lat w Wilnie potajemnie katechizowano dzieci i młodzież w domach zaufanych członków.

Trzeci okres pentekostalizmu na Litwie rozpoczął się w momencie oddzielenia się Litwy od ZSRR (1990). Wolność do swobodnego rozwoju zaowocowała powstaniem nowych lokalnych wspólnot pentekostalnych, a nawet unii kościelnych uwzględniających ich preferencje teologiczno-zwyczajowe.

c. poszczególne unie kościelne i niezależne wspólnoty pentekostalne

Rimantas Kupstys, biskup unii kościołów¹⁶ pentekostalnych Litwy (Ewangelinio Tikejimo Krikszczioniu Sajunga), w 2002 r.

¹⁴ Wszechzwiązkowy Związek Ewangelicznych Chrześcijan Baptystów z siedzibą w Moskwie, por.: L. Szenderowski, *Ewangeliczni Chrześcijanie*, Wheaton-Warszawa 1982, s. 137.

¹⁵ Tamże s. 140

¹⁶ W terminologii ewangelikalnej bardzo często słowo „kościół” (pisane małą literą) oznacza lokalną wspólnotę, pojedynczy zbor (w l. mn. „kościóły”). W takim przypadku wyrażenie „założyć kościół” nie oznacza utworzenia nowego wyznania chrześcijańskiego, lecz założenie nowej wspólnoty miejscowej.

opublikował w j. angielskim książkę, w której opisuje wybrane aspekty pentekostalizmu litewskiego¹⁷. Wynika z niej, że we wrześniu 1989 r. litewscy chrześcijanie wiary ewangelicznej (pod takim mianem na gruncie sowieckim istnieli w federacyjnej strukturze wspomnianego *Wschbe*) podziękowali braciom baptystom za opiekę w dobie ZSRR i postanowili stworzyć własną strukturę eklezjalną. 16 lutego 1991 r. delegaci kościołów pentekostalnych z Wilna, Panevezys, Kedainiai, Kłajpedy i Birżaj zebrali się na synodzie i powołali wzmiankowaną wyżej unię. Opracowali statut i swoje *credo*. Na czele stanął prezbiter Iwan Pańko, pastor kongregacji mającej swoją siedzibę w Wilnie przy ul. Krivules 12. W listopadzie 2001 r. podano, że w skład tej unii wchodziło 21 wspólnot kościelnych, w tym 12 z pełną osobowością prawną. Pełniło w nich posługę 14 pastorów i 110 innych usługujących¹⁸. Łącznie do wspólnot unii należało ok. 1000 dorosłych wiernych oraz 340 dzieci poniżej 16 roku życia i 200 młodzieży. W 2012 r. stan Unii Chrześcijan Wiary Ewangelicznej, to 42 kościoły lokalne i punkty misyjne oraz kilka lokalnych kościołów czekających w kolejce na oficjalną rejestrację.

W 1970 r. spotkania modlitewne 4 siostr dały początek kościołowi Vilniaus Krikszczioniu Bendruomene „Biblijos kelias”¹⁹ w Wilnie, który od 1 kwietnia 1999 r. odbywa swoje nabożeństwa przy ul. Kaimelio 31a, w budynku z 500 miejscami siedzącymi. W latach 1972–1976 pastorem był tam Ivanas Bondarenka, do 1998 r. Valerij Anizovec, a po nim posługuje Anatolij Dmitruk. Ciekawostką jest, że drugim pastorem²⁰ jest litewski Polak Cze-

Niemniej, z powodu silnych tendencji kongregacjonalistycznych (niezależność poszczególnych zborów) oraz faktu urzędowej rejestracji zborów pod nazwą własną (np. Wileński Pentekostalny Kościół „Żywych Kamieni”) powstaje czasem trudność językowa czy nie używać wielkiej litery i pisać „Kościół” lub „Kościóły” [uwaga Red].

¹⁷ R. Kupstys, *The History of Pentecostal Believers in Lithuania*, Vilnius 2002. Jest to kolejna bardzo ważna źródłowa publikacja dotycząca litewskiego pentekostalizmu, z której korzystał autor niniejszego artykułu.

¹⁸ Wynika to z łatwości włączania braci i siostr do różnych form pentekostalnych struktur eklezjalnych, w postaci diakonów i liderów odpowiedzialnych, na przykład, za dzieci, młodzież, niewiasty.

¹⁹ Folder *Bažnyčia „Biblijos kelias”* [b.m.] [b.r.] w arch. autora oraz www.biblija.org.

²⁰ Tym, który pomaga liderowi wspólnoty [uwaga Red.].

sław Makutonowicz (w 2014 r. na trzeciego pastora powołano także Polaka). Niemniej, nabożeństwa są prowadzone równocześnie po litewsku i rosyjsku, ale autor niniejszego artykułu był naocznym świadkiem jak miejscowy zespół muzyczny śpiewał w trakcie nabożeństwa kilka pieśni po polsku. W 2012 w tej odrębnej pentekostalnej unii kościelnej było 8 kościołów lokalnych i placówek, m.in. w Kownie, Alytus, Szilute, Eisziszkes, Baltoji Voke.

Od 1988 r. posługuje w Wilnie Kościół „Słowo Wiary”, który jest kojarzony z amerykańskimi kaznodziejami tzw. Ruchu Wiary, takimi jak Kenneth E. Hagin czy Kenneth Copeland, choć wileńska wspólnota była bardziej złączona ze szwedzkim pastorem Ulfem Ekmanem (w 2014 r. konwertował na rzymski katolicyzm). W 2012 r. ten lokalny kościół skupiał wokół siebie 35 innych, tworzących odrębną konfesję pentekostalną.

Od 1989 r. posługuje także Zjednoczenie „Vynouginai Lietuvoje” z 4 kościołami lokalnymi w 2012 r. Także od 1989 r. działa Kauno Krikszczioniu Bażnycią z 11 lokalnymi kościołami i placówkami w 2012 r. W kolejnych latach powstawały:

- 1989 – Kedainiu ETK Bażnyczia
- 1991 – Visagino Bażnyczia Atgimimas,
- 1992 – Wileński Pentekostalny Kościół „Żywych Kamieni”,
- 1992 – Nemenczines ETK Bażnyczia,
- 1992 – Pabrades ETK Bażnyczia,
- 1993 – Szvenczioniu Bażnyczia Evangelijos szviesa,
- 1993 – Grigiszkiu ETK Bażnyczia,
- 1993 – Vilniaus sekmininku bażnyczia „Naujasis gyvenimas”,
- 1993 – Pagiriu ETK Bażnyczia,
- 1993 – Szalczininku Bażnyczia Geroji žinia,
- 1993 – Mažeikiu Sekminiu bażnyczios „Gyvenimas ir Ramybe”,
- 1994 – Szirvintu ETK bendrouomene,
- 1995 – Klaipedos Bażnyczia Iszgelbejimo szviesa,
- 1995 – Elektrenu Bażnyczia Gyvenimo szaltinis,
- 1996 – Pakruojo ETK Bażnyczia,
- 1996 – Didžiasalio ETK Bażnyczia,
- 1998 – Kedainiu Bażnyczia Viltis,
- 1998 – Usenu Bażnyczia Viltis,
- 2001 – Sziauliu ETK bażnyczia,
- 2003 – Vilniaus bażnyczia „Atstatymas”,

- 2003 – Alytaus krikščionių bažnyčia,
- 2005 – Klaipėdos bažnyčia „Gyvybės upe”,
- 2005 – Anykščiu krikščionių bažnyčia,
- 2008 – Klaipėdos bažnyčia „Maldos Namai visoms tautoms”,
- 2011 – Korejiečių bendruomenė Vilniuje.

d. wybrane rodzaje działalności

Pobieżny przegląd wybranych rodzajów działalności tych wspólnot dotyczy edukacji, duszpasterstwa więźniów, rehabilitacji uzależnionych, pomocy ubogim i duszpasterstwa młodzieży.

Jeszcze w 1987 r. ówczesny diakon wileńskiej wspólnoty przy ul. Krivules 12 (w latach 1994–95 wybrany biskupem litewskich chrześcijan wiary ewangelicznej), V. Zdanewicz, zorganizował kurs kształcenia litewskich katechetów, a w 1989 r. szkołę kształcenia pastoralnego (na poziomie niższego seminarium), które w 1995 r. zostało podniesiono do rangi kolegium teologicznego. W latach 1995–2012 kolegium opuściło 281 absolwentów, a w otwartych seminariach uczestniczyło ponad 5000 Litwinów. Kolegium jest członkiem euroazjatyckiej sieci 57 naukowych ośrodków teologicznych, które mogą nadawać tytuły bakałarza czy magistra teologii. Kolegium zgromadziło ok. 7000 tytułów książek po rosyjsku, angielsku i litewsku. Prowadzi prace translatorskie na rzecz kolejnych edycji. Zabiega o poszerzenie formuły kształcenia.

Duchowni I. Pańko, I. Szkulis, B. Filonas zwrócili się do litewskich władz więziennictwa z prośbą o zgodę na posługę wśród skazanych. Już w listopadzie 1989 r. kościelny chór męski odwiedził zakład karny w Alytus. 7 stycznia 1990 r. miało miejsce nabożeństwo ewangelizacyjne w Rasu, następnie w okresie wielkanocnym tego roku cały chór z programem towarzyszącym wystąpił w medycznym ośrodku penitencjarnym w Praveniszkaiai. Jeszcze tego samego roku pastorstwo Iwan i Walentyna Pańkowie odwiedzili żeńskie więzienie w Panevezys. Ich śladem poszli inni członkowie litewskich kościołów pentekostalnych. W angielskich publikacjach bp. Kupstysa pojawiły się statystyki ilu skazanych ochrzczono, kiedy i gdzie. Po niektórych bolesnych przypadkach rozczarowania brakiem dobrego świadectwa nawróconych skazanych po opuszczeniu murów więzienia mówi się odtąd o wy-

dłużeniu okresu przygotowania przed udzieleniem chrztu przez zanurzenie w wodzie.

Oprócz plagi pijaństwa na Litwie narasta dramat szerzącej się narkomanii. W 1996 r. Kauno Krikszczioniu Bażnycią rozpoczęła posługę terapeutyczną wśród narkomanów. Bp Kupstys dodał, że od 2001 r. przy wsparciu kościołów Assemblies of God utworzono ośrodki Teen Challenge²¹, których przy samej tylko Unii Chrześcijan Wiary Ewangelicznej Litwy działa aż 5 i dzięki którym umożliwiono powrót do społeczeństwa 118 Litwinom (według danych Szkulisa). Liczne wspólnoty pentekostalne na co dzień walczą z plagami trapiącymi społeczeństwo i mogą szczycić się sukcesami na swoją miarę. Autorowi znany jest osobiście były alkoholik, który posługuje jako pastor w Eisziszkes i okolicach.

Migracja zarobkowa (a przypuszcza się, że nawet milion Litwinów, czyli prawie 1/3 populacji, czasowo pracuje zagranicą) jest niemyym świadectwem pauperyzacji tego narodu w dobie jednoczącej się Europy. Powołana w 1993 r. Chrześcijańska Misja Miłosierdzia była darczyńcą aż 337 ton różnego rodzaju towarów – żywności, lekarstw, odzieży, sprzętu medycznego, mebli – z którymi lokalne kościoły pentekostalne trafiły do ubogich, do domów opieki czy domów dziecka. Wspomniany wyżej pastor z Eisziszkes każdego tygodnia dociera z pakietami do kilku wiosek w promieniu 50 km do ok. setki obywateli Litwy.

Unia Chrześcijan Wiary Ewangelicznej Litwy szczyci się posiadaniem 42 hektarów ziemi nad brzegiem jeziora Dysnai, gdzie od 2002 r. buduje centrum do posługiwania wśród dzieci, nastolatków i młodzieży pod nazwą „Gyvenimo sala” Jak wyliczył Szkulis, latem 2012 r. centrum gościło 770 wyżej wymienionych osób.

W wolnej Litwie każda kongregacja prowadzi co tydzień zajęcia tzw. Szkółki Niedzielnej, a dodatkowo, w niektórych kręgach pentekostalnych, pastor musi wykazać się liczną rodziną i udowodnić, że jest nie tylko teoretykiem spraw małżeńskich, ale współtwórcą chrześcijańskich wartości prezentowanych przez wszystkich członków rodziny, w tym dzieci, dopóki pozostają pod jego autorytetem.

²¹ Por. Kamiński, *Kościół Zielonoświątkowy*, s. 179n.

2. Specyfika doktrynalna, kultyczna oraz ustrój kościelny

Pentekostalizm litewski jest spadkobiercą dziedzictwa teologicznego ruchów przebudzeniowych wyrosłych na gruncie wpływów katolicyzmu, ewangelicyzmu i prawosławia, obecnych na tym obszarze. Cechuje go zatem swoista różnorodność w prezentowaniu prawd wiary. Niemniej, wypracowano zasady wiary dla określania swojej podmiotowości konfesyjnej. Tutaj zostanie tylko pobieżnie omówiona jego specyfika doktrynalna, kultyczna i ustrój kościelny²².

W centrum nauczania pentekostalnego istotna jest kwestia prezentowania osoby Ducha Świętego w praktycznym przejawie pobożności wierzącego. Opisuje się tzw. chrzest Duchem Świętym „jako szczególne doświadczenie [następujące] po przyjęciu Zbawienia, które daje wierzącym moc do świadectwa i efektywnego usługiwania, jak to miało miejsce w czasach Nowego Testamentu.”²³. Bp Kupstys łączy chrzest w Duchu Świętym z darem mówienia w językach, powołując się na teksty biblijne z Dziejów Apostolskich (2,2-4; 10,44-46; 11,14-16; 19,6).

Inną ważną doktrynalnie i praktycznie kwestią jest uzdrawianie chorych. Bp Kupstys uzależnia je od wiary chorego i Bożej woli. Inni przedstawiciele pentekostalizmu poszli jeszcze dalej mówiąc, „że boskie uzdrowienie jest darowane dla wszystkich w dziele odkupienia”²⁴.

W różnym natężeniu, ale jednak obecna jest także eschatologiczna nadzieja na tysiącletnie Królestwo Chrystusa na ziemi, które nastanie po wielkim ucisku (por. Ap 20,1-6).

W kręgach pentekostalnych Litwy niemożliwe jest znalezienie ustalonego porządku liturgicznego nabożeństw. „Umywanie stóp świętym” w czasie celebry Wieczerzy Pańskiej jest praktykowane w nielicznych wspólnotach, które nawiązują do tzw. „woronajew-

²² Zasadniczy opis doktryny kręgów pentekostalnych można znaleźć w opracowaniach leksykograficznych lub w dostępnej literaturze, np. Z. Pasek, *Ruch zielonoświątkowy. Próba monografii*, Kraków 1992; V. Synan, *Historia ruchu zielonoświątkowego i odnowy charyzmatycznej*, Kraków-Szczecin 2006.

²³ Kamiński, *Kościół Zielonoświątkowy*, s. 71.

²⁴ Tamże, s. 73.

skiego odgałęzienia”²⁵. Na nabożeństwie ogólnym odmawia się chociaż jedną wspólną modlitwę w pozycji klęczącej. W kluczowych decyzjach życia jak i często w procedurze ordynacji duchownych niezmiernie ważna jest rola osobistego proroctwa. Do nie tak dawna skala płaczu (!) uchodziła za miernik duchowości zebranych. I w kościołach pentekostalnych Litwy życie wymusza zmiany w kulcie. Coraz częściej chór śpiewaków kościelnych oddaje pole instrumentalnym zespołom muzycznym. Nawet zwyczajnie poddane są procesowi zmian.

Zielonościakowcy ogólnie szczycą się autonomicznością zborów²⁶. Ukształtowanie się ustroju kościelnego zaznaczyło się dużym udziałem ludu Bożego. Litewskie terminy: *bendruomene* (wspólnota) i *draugija* (towarzystwo, stowarzyszenie, zrzeszenie, grono, gromada)²⁷ są często obecne w publikatorach litewskich kościołów pentekostalnych. Opisują one ich zgromadzenia jako bardziej kongregacyjne niż episkopalne. Nawet pastor przechodzi procedurę wyborczą z dużym udziałem lokalnej grupy wiernych, którym potem przewodzi.

Łączenie się w unie kościelne nie odebrało litewskim zielonościakowcom podmiotowości lokalnych wspólnot, które w ramach tychże unii zachowały swoje prawa do swobodnego prezentowania własnej specyfiki z lokalnymi wyróżnikami stylu pobożności i preferencji teologicznych. Dlatego poszczególne zbory mogą się różnić.

²⁵ Zobacz: T. Kałynjuk, *Istorija Chrystyjan Wiry Jewangielskoj Wołyni*, Sacramento (USA), 2005, s. 225.

²⁶ Porównaj pkt 6 art. 18 rozdziału 6 Prawa Wewnętrznego Kościoła Zielonościakowego w Rzeczypospolitej Polskiej: „Zbory są autonomiczne w ramach określonych przez Ustawę, Prawo Wewnętrzne i Pragmatykę Służbową. Zachowują pełną swobodę działania w ramach wspólnie wyznawanej wiary opartej na zasadach Pisma Świętego. Są samodzielne finansowo oraz administrują i zarządzają swoim majątkiem ruchomym i nieruchomym” Cyt. za: Kamiński, *Kościół Zielonościakowy*, s. 249.

²⁷ A. Kaleda, B. Kalediene, M. Niedzwiecka, *Słownik litewsko-polski*, Wilno 1991, s. 61, 99.

3. Płaszczyzny współpracy

Różnorodność struktur konfesyjnych stawia litewskim zielonoświątkowcom pytania o płaszczyzny współpracy w ramach organizacji pentekostalnych, ewangelikalnych i ekumenicznych.

Zarówno bp Szkulis jak i wzmiankowani liderzy przyznają się do obecności w organizacjach zagranicznych²⁸: World Assemblies of God Fellowship (Światowa Społeczność Zborów Bożych), Pentecostal European Fellowship (Europejska Społeczność Zielonoświątkowa) z siedzibą w Brukselii, wreszcie Międzynarodowa Społeczność Kościołów Chrześcijan Wiary Ewangelicznej (MACHWE) jako forum współpracy między zielonoświątkowcami posługującymi się językiem rosyjskim. Dodatkowo bp Szkulis zapewniał o „dobrych braterskich relacjach z innymi litewskimi kościołami pentekostalnymi”, co – jego zdaniem – wyrażało się we wspólnych wydarzeniach ewangelizacyjnych. Jednym z nich był „Festiwal Nadziei” zorganizowany w dniach 28-30 października 2011 r. w hali widowiskowo-sportowej „Siemens Arena” w Wilnie z udziałem baptystycznego pastora Franklina Grahama, który wsparło wiele kościołów chrześcijańskich Litwy.

Właśnie tego typu wydarzenie jak posługiwanie Franklina Grahama, czy innych kaznodziejów, wykazało zdolność litewskich zielonoświątkowców do bliskiej współpracy chociażby z baptystami, których kiedyś opuścili tworząc swoje struktury konfesyjne. Jak to wyraził bp Szkulis: „w dziele zwiastowania Ewangelii [zielonoświątkowcy] współpracują ze wszystkimi ewangelikalnymi kościołami w Litwie”

W styczniu 1990 r. – tytułem przykładu podanego przez bpa Kupstysa – po raz pierwszy w historii Panevezys (miasto na północ od Kowna) Kościoły różnych konfesji zgromadziły się na wspólne nabożeństwo ekumeniczne. Nabożeństwo miało miejsce w budynku kościoła Marijonu – modlili się razem katolicy, luteranie, członkowie kościoła reformowanego, zielonoświątkowcy i przedstawiciele niezależnych chrześcijańskich kościołów. W 1994 r. przedstawiciele Unii Kościołów Pentekostalnych Litwy

²⁸ Ich katalog odnajdziemy np. Kamiński, *Kościół Zielonoświątkowy*, s. 197-200.

wzięli udział w pierwszym ekumenicznym spotkaniu zainicjowanym przez wileński kościół świętego Jana (katolicki).

* * *

Około dwutysięczne grono pentekostalne Litwy oraz szacunkowe cztery tysiące wiernych z kręgów Ruchu Wiary oraz ponad sto tysięczna rzesza charyzmatycznych katolików, to wobec ponad trzech milionów obywateli Litwy, zaledwie trzy procent społeczeństwa. Emigracja zarobkowa znacząco wyludniła wsie i miasta tego kraju. Jak wiadomo, Litwini byli ostatnimi w Europie, którzy zostali schryścianizowani, w dużej mierze pod groźbą miecza. Dzieło Ducha Świętego odwołuje się do mocy w innym aspekcie – chodzi o przemianę człowieka. Zakłada ona pokorne poddawanie się przeobrażającej sile Bożej. Działający na ziemi litewskiej pentekostalni kaznodzieje stawiali czoła skutkom wojen, popadaniem w zależność polityczną od większych sąsiadów, fali ateizacji i, ostatnio, postmodernizmowi. Podejmowali próby bycia solą tej ziemi.

Nota o Autorze: ks. mgr Ryszard Kwoka, doktorant IE KUL Jana Pawła II, pentekostalny biskup (w latach 1992-2001 z-ca prezbitera naczelnego Kościoła Chrześcijan Wiary Ewangelicznej w RP), uczestnik wielu projektów misyjnych na terenach b. ZSRR, e-mail: chul@wp.pl.

Streszczenie

W niniejszym opracowaniu przedstawiono w zarysie pentekostalizm na Litwie: jego historię, specyfikę doktrynalną i kultyczną oraz działalność.

Ruch zielonoświątkowy na Litwie sięga korzeniami 1912 r. Odzyskana w 1990 r. wolność religijna zaowocowała powstaniem nowych lokalnych wspólnot pentekostalnych, które obecnie liczą ok. 2 tys. wiernych dorosłych. Łączenie się w unie kościelne nie odebrało litewskim zielonoświątkowcom podmiotowości lokalnych wspólnot, które zachowały prawo do swobodnego prezento-

wania własnej specyfiki w pobożności i preferencjach teologicznych. Wspólnoty te podejmują liczne inicjatywy na polu edukacji, duszpasterstwa więźniów, rehabilitacji uzależnionych, pomocy ubogim i duszpasterstwa młodzieży. Starają się one współpracować nie tylko w ramach samych organizacji pentekostalnych, ale także z innymi Kościołami ewangelikalnymi oraz szerzej, na płaszczyźnie ekumenicznej.

streszcz. **Ryszard Kwoka**

Słowa kluczowe: Litwa, pentekostalizm, protestantyzm, zielonoświątkowcy.

Abstract

Pentecostalism of Lithuania

This report presents an overview of Pentecostalism in Lithuania: its history, the doctrinal and cultic specificity, and activities.

The Pentecostal movement in Lithuania has its roots in 1912. Religious freedom, restored in 1990, resulted in the creation of new local Pentecostal communities, which now reach approx. 2 thousand adult believers. Joining together to form church unions did not divest the Lithuanian Pentecostals' subjectivity of local communities, which retained the right to freely present their own specificity in piety and theological preferences.

These communities take many initiatives in education, pastoral care of prisoners, rehabilitation of addicts, helping of the poor and youth ministry. They try to work together not only within the Pentecostal organizations themselves, but also with other evangelical churches, and more broadly, at the level of ecumenism.

tłum. **Agnieszka Burakowska**

Keywords: Lithuania, Pentecostalism, Protestantism.